

INHOUD

1

'T STAD BEWEEGT: EVENEMENTEN	12
Antwerpen toont zich van haar beste kant:	
de wereldexpo's	13
De geschiedenis herhaalt zich: de Sinksenfoor	30
Reuzepopulaire stoeten	38
Zoals den Beiaard thuis tikt	42

2

THEATERS PASSEREN DE REVUE	46
Variété moet er zijn	47
Brood en spelen	57

3

DANSEN EN SJANSEN	68
Balzalen en danspaleizen	69
De schoonste zalen ter wereld	75
De lichtjes van het Astridplein	84
This is the sound of A	94
En we gaan nog niet naar House	100

4

ANTWERPEN CINEMASTAD	104
Entertainment voor iedereen	105
Hoogdagen met Heylen	109
De kracht van de calicot	116

5

OP CAFÉ	122
Een jenevertje in een van de vele estaminets	123
Hippies en jazzcats	133
Schol voor de scholieren	137

6

CONGÉ PAYÉ	140
Niet veel verder dan de Zoölogie	141
Met de Flandria naar 't Strand van Sint-Anneke	148
Zwemmen aan het Noordkasteel	157

REUZEPOPULAIRE STOETEN

De poëzie en vindingrijkheid van de reuzenverhalen van Royal de Luxe spreken tot ieders verbeelding.

De Antwerpenaar en zijn Sinkenfoor, het is een bijzonder verhaal. Maar sinds de jaren 90 heeft elke Sinjoor een tweede langdurig evenement met minstens evenveel liefde omarmd: de Zomer van Antwerpen, en dan vooral die edities die worden ingezet met de komst van de reuzen van Royal de Luxe. De eerste reus van het bijzondere Franse theatergezelschap, dat er overal ter wereld in slaagt om mensen te verwonderen met zijn grootschalige voorstellingen, bezocht onze stad in 1998. De reus en zijn Afrikaanse karavaan waren gekomen op uitnodiging van toenmalig schepen van Cultuur Eric Antonis – de man die Antwerpen 93 organiseerde en van de zomermaanden in Antwerpen een periode vol activiteiten en plezier maakte. Iedereen die de reuzen zag passeren door de straten was het erover eens: dit was onvergetelijk. In de daaropvolgende jaren bleef Royal de Luxe zorgen voor mooie momenten in de stad: ze brachten in de zomer wonderlijke kindermolens mee die een beetje deden denken aan een creatie van Panamarenko, ze installeerden een gigantische vierkante manege, of ze schoten een echte piano weg met een katapult. Om maar te zeggen: dit gezelschap slaagde er telkens opnieuw in om de aandacht te trekken van God en klein pierke.

Het meest van al zorgt Royal de Luxe voor animo met zijn reuzen, gigantische marionetten die ze na 1998 nog drie keer opnieuw naar Antwerpen brachten. In 2006 kwam de Sultan der Indiën op zijn olifant die door de tijd kan rijden en in 2010 volgde half Antwerpen – zo'n 800.000 kijklustigen waren dat – de zoektocht van de Duiker naar zijn hand en de Kleine Reuzin. In 2015 tenslotte kon iedereen

genieten van de verhalen van de Oma Reus, die door de straten op wandel ging op zoek naar de Kleine Zwarte Reus. Wat de reuzen van Royal de Luxe bijzonder maakt is de immense schaal – de hele stad wordt een theater – maar ook de poëzie en de vindingrijkheid. Het is meer dan spektakel. Bovendien herinneren de reuzen aan een traditie die al teruggaat tot in de late 14de eeuw. Toen al, in 1398 om precies te zijn, kwamen de mensen met open mond kijken naar de reus van Sint-Christoffel die meeliep in de ommegang: een religieuze processie die gehouden werd om de bescherming van heiligen af te smeken en waarin relieken werden meegedragen en wagens werden rondgereden met taferelen met een morele boodschap.

Een reus flaneert over de Meir tijdens een ommegangstoet.

Majoretten op de Meir, altijd een mooi zicht.

Dansen is iets van alle tijden. Al eeuwenlang ontspant de mens zich door te dansen, en dat geldt ook voor de Antwerpenaar. Maar eigenlijk gebeurt dat nog niet zo lang op de manier die we nu kennen. Tot in de 18de eeuw was dansen iets wat je thuis deed, binnenskamers, of aan de hoven van voornamen families. Gewone mensen gingen niet 'uit dansen', tenzij er een bijzondere gelegenheid zoals een trouwfeest was. Het is pas in de loop van de 18de eeuw dat er zoiets begint te ontstaan als een sociale danscultuur. Dat wil zeggen dat er gedanst wordt door amateurs in openbare ruimtes. Een balletvoorstelling hoort hier dus niet bij. Langzaamaan werden er hier en daar **PUBLIEKE BALS** georganiseerd, meestal in opera- en concertzalen waar dan snel-snel een dansvloer werd gelegd. Aanvankelijk was dat nog enkel iets voor de gegoede klasse, maar na de Franse Revolutie verspreidde de danscultuur zich snel naar de bredere lagen van de bevolking.

De Franse bewindvoerder bracht de *égalité*-gedachte in de praktijk door onder andere het beleid voor muzikanten te versoepelen. Tot die tijd mochten namelijk enkel erkende speellieden muziek maken in de stad, dat wil zeggen dat ze bij de middeleeuwse gilde van speellieden aangesloten moesten zijn. Het wegvallen van nog meer wettelijke beperkingen zorgde er op een bepaald moment voor dat ook herbergen/cafés en cabaretzalen bals kunnen organiseren. 'Gelijkheid en broederschap', dat betekende vanaf toen ook dat iedereen met een kaartje binnen mocht om te dansen. In die tijd werden gemaskerde bals erg populair, omdat gewone burgers zich daar zonder de gebruikelijke klassenregels konden mengen met de mensen van adel en met notabelen. Let wel, dat betekende nog altijd niet dat je zomaar kon doen wat je wilde: uit plattegronden van zalen uit de tweede helft van de 19de eeuw leiden we af dat er een scheiding was tussen salons voor mannen en vrouwen, en er waren strikte etiketteregels die bepaalden hoe je iemand ten dans kon vragen en hoe de koppels zich over de dansvloer moesten bewegen.

3 DANSEN EN SJANSEN

Antwerpenaren begonnen hun avondje uit aan de vitrinekastjes van de cinema om te beslissen welke film het die avond zou worden.

de distributeurs en hingen ze op in de vitrines van de fonkelende inkomhal. Voorbijgangers en geïnteresseerden keken hun ogen uit en werden zo naar binnen gelokt en overtuigd om een ticket te kopen. Georges Heylen buitte de commerciële mogelijkheden van de filmfoto's ten volle uit in zijn *kaskes*: in de Appelmansstraat, tegen de gevel van cinema Pathé, liet hij in de jaren 60 een hele rij vitrinekastjes installeren waarin hij foto's liet ophangen van alle films die op dat moment in zijn zalen draaiden. Dus wat deed de Antwerpenaar? Hij begon elk avondje uit aan de *kaskes* van Heylen, om daar te beslissen welke film hij zou gaan zien. En dat was dus bijna automatisch een film die geld op de rekening van Heylen bracht...

Ciné ODEON

Anneessensstraat 16 - Tel.: 231 78 00

Deze week:

K.T.

Ciné METRO II

Anneessensstraat 22 - Antwerpen - Tel. 231 78 00

Deze week:

K.T.

Ciné BRABO

CENTURY CENTER Pelikaanstraat - Antwerpen - Tel. 31 78 00

VERWACHT

Ciné SINJOOR

Anneessensstraat 20 - Tel. 231.78.00

Deze week:

K.N.T.

Ciné WAPPER

CENTURY CENTER Pelikaanstraat - Antwerpen - Tel. 31 78 00

VERWACHT

Ciné ODEON

Anneessensstraat 16 - Tel.: 231 78 00

Deze week:

K.N.T.

Ciné TIJL

CENTURY CENTER Pelikaanstraat - Antwerpen - Tel. 31 78 00

Deze week:

K.N.T.

De aankondigingsaffiches uit de 'kaskes'.

NIET VEEL VERDER DAN DE ZOÖLOGIE

Wanneer Antwerpenaren in het verleden een stapje in de wereld wilden zetten, op zoek naar ontspanning, hadden ze niet zo heel veel mogelijkheden wat de keuze van het moment betreft: het moest ofwel op hun ene vrije dag in de week gebeuren, zondag dus, ofwel na de lange werkdag. ‘Vakantie’ was tot in 1936 een concept dat niet bestond, of toch amper. Enkel de echt hogere klasse had de luxe van vrije tijd, en dus de mogelijkheid om er eens op uit te trekken. Al in het midden van de 19de eeuw bestond er zoiets als luxetoerisme in Europa: de elite reisde met de boot en trein naar bestemmingen die een positief effect zouden moeten hebben op de gezondheid, zoals de Noordzeekust, de Azurenkust of de Alpen. Ze profiteerden er van de goede lucht of de heilzame effecten van het zeewater en verbleven er in chique belle époque hotels en kuuroorden, vaak voor een langere periode en met in hun kielzog een hele rist bedienden.

De gewone man had geen idee wat het was om vakantie te hebben of om meerdere dagen niet te moeten gaan werken: hij ging in de meeste gevallen zes dagen op zeven werken, en had geen enkele dag betaald verlof. Dat veranderde in 1936, toen op 8 juli de jaarlijkse vakantie bij wet werd ingevoerd. Er was veel sociale onrust aan voorafgegaan, maar de arbeiders kregen waarvoor ze gestreden hadden: alle grote bedrijven werden verplicht om hun werknemers minimaal zes betaalde vakantiedagen te geven.

De invoering van de *congé pay  * in 1936 betekende een verademing voor gezinnen van arbeiders en bedienden uit de lagere en gewone klasse: eindelijk kregen zij de gelegenheid om eropuit te trekken, bijvoorbeeld met de kinderen. Niet dat dit betekende dat ze nu op reis gingen naar het Zuiden zoals wij nu doen: daarvoor hadden de meeste mensen in de jaren 30 en 40 onvoldoende financiële middelen. Bovendien was het gewoon nog veel moeilijker om je over grote afstanden te verplaatsen, want de

Kinderplezier in de speeltuin van de Zoo op een woensdagnamiddag in het jaar 1897.

Antwerpse kinderen arriveren met de reisbus aan vakantiecentrum Kindervreugd aan Zee in Knokke.

wegeninfrastructuur was erg gebrekkig. Zelfs in de jaren 50 kostte een ritje naar de zee vanuit Antwerpen nog drie uur, en hadden nog maar weinig mensen een auto. In de jaren 60 komen er veel nieuwe autosnelwegen, en de nieuwe bezitters van een auto kunnen dan al op een uurtje in Blankenberge of Knokke geraken – ook vandaag nog de favoriete badplaatsen van den Antwerpenaar.

‘Bezienswaardigheid’ Jefke van de Zoölogie trouwde met een Antwerps meisje en kreeg een dochter. Zij vertrok naar China, waar ze volgens de overlevering concubine van de keizer werd.

Om maar te zeggen: toerisme voor de gewone man is een redelijk recent fenomeen. In de late jaren 30 maar ook in de jaren 50 en 60 hielden de meeste mensen het bij daguitstapjes in de omgeving, of bij een weekendje in de bungalow of een kampeertripje naar ‘den buiten’, waarmee meestal de Kempen werden bedoeld.

Gelukkig voor wie weinig middelen had, was er ook in de stad zelf een fijne plek om met het gezin een vrije dag door te brengen: **DE DIERENTUIN**. De Antwerpse Zoo is de oudste van België en zelfs een van de oudste van Europa. Het park opende de deuren op 21 juli 1843. Het was toen nog erg *basic*, met maar twee kooien en een soort van Zwitsers ogende chalet waar de eerste directeur, bioloog en taxidermist Jacques Kets, zijn rariteitenkabinet kon onderbrengen. Hij en zijn vroegste opvolgers woonden in de chalet, midden tussen de dieren. (Al viel het aantal dieren in de eerste jaren dus behoorlijk tegen.) De grootste attractie in de beginjaren van de Zoo was trouwens geen dier maar een mens, meer bepaald ‘Jefke van de Zoölogie’. Hij was in 1945 als negerslaaf uit West-Afrika meegekomen met een vracht vogels en kreeg van de directeur

